

HÜQUQ THE LAW IPABO

DOI: 10.36719/AEM/2007-2020/50/47-50

Kənan Azər oğlu Qaziyev
Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası

**MÜSTƏQİL AZƏRBAYCANDA KORRUPSIYAYA QARŞI MÜBARİZƏ
SAHƏSİNDƏ ATILAN ADDIMLAR**

Açar sözlər: Azərbaycan Respublikası, Korruptsiya, Şəffaflıq, İslahat, Dövlət idarəçiliyi, Asan Xidmət

Keywords: Republic of Azerbaijan, Corruption, Transparency, Reform, Public Administration, Easy Service

Ключевые слова: Азербайджанская Республика, коррупция, реформа, государственное управление, простое обслуживание

Adı əsasən bürokratik aparat və siyasi elita ilə bağlı işlənən korruptsiya termininin mənasını qısa şəkildə demokratiyadakı bütün fərdlərin hüquq qarşısında bərabərliyi prinsipini ortadan qaldıran, imkanları bərabər şəkildə əldə etmək prinsipini zədələyən kimi izah etmək yerinə düşərdi [1]. Bunlarla yanaşı, korruptsiya qanunun aliliyinə qarşı duyulan hörmətə də böyük zərər verir, siyasi nüfuz xalqın dəstəyindən məhrum qalır, iqtidar ilə xalq arasında uçurum yaranır.

Dövlət idarəetməsi sahəsində həyata keçirilən siyasətin əsas məqsədi səmərəli və demokratik idarəçiliyin, dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın, operativliyin, çevikliyin və nəticə etibarilə ölkə vətəndaşlarının rifah və məmnunluq səviyyəsinin təmin olunmasıdır. İslahatların gündəmində səmərəli, şəffaf idarəetmə mexanizminin yaradılması ilə yanaşı, dövlət qulluğuna ictimai etimadın artırılması, korruptsiyaya qarşı səmərəli mübarizə sisteminin, vətənpərvər, peşəkar və intellektual dövlət qulluqçuları korpusunun formalaşdırılması kimi mühüm məsələlər də öz yerini tapır.

Dövlət qulluğu dövlət idarəçiliyini həyata keçirən əsas mexanizm olduğu üçün müasir dövrdə qloballaşma prosesi nəticəsində dövlət idarəçiliyində ortaya çıxarılan yeni paradigmlar və həyata keçirilən yeni islahatlar dövlət qulluğunu da bu paradigma və islahatlara uyğun olaraq formalaşdırmaqdadır [5].

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin prezidenti kimi ulu öndər ölkənin müasirləşməsinin əsas istiqamətlərini azad bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadiyyatın, açıq vətəndaş cəmiyyətinin və demokratik dövlət institutlarının gücləndirilməsində görürdü. Bu isə, təbii olaraq, Azərbaycanda korruptsiya və neqativ hallara qarşı mübarizənin yeni səviyyədə qurulmasını tələb edirdi. 1990-cı illərin ikinci yarısında ümummilli liderin təşəbbüsü ilə korruptsiya ilə mübarizəyə dair bir sıra normativ aktlar qəbul edildi. Bu sənədlərdə korruptsiyaya qarşı mübarizənin strateji kursu müəyyən edildi və antikorrupsiya tədbirləri prioritet sahə kimi qiymətləndirildi.

Ümummilli lider dövlət orqanlarında süründürməçiliyə, bürokratik əngəllərə yol verməməyi, şəffaflığı təmin etməyi dövlət qulluqçularının qarşısında əsas vəzifə kimi qoymuş və dövlət qulluğunun müasir konsepsiyasını formalaşdırmışdı.

Bütün digər sahələrdə olduğu kimi, korruptsiya ilə mübarizə sahəsində də ümummilli lider tərəfindən əsası qoyulmuş strategiya bu gün də davam etdirilməkdə, bu sahədə də ardıcılıq təmin edilməkdədir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin möhkəm siyasi iradəsi və ciddi nəzarəti altında ölkəmizdə korruptsiyaya qarşı mübarizə sahəsində institusional və qanunvericilik islahatları həyata keçirilmişdir.

2004-cü ildə “Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Qanun, korruptsiyaya qarşı mübarizə üzrə 2004-2006-cı illəri əhatə edən Dövlət Proqramı qəbul olunması mövcud qanunvericilik bazasını əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirmişdir. “Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Qanun korruptsiya ilə əlaqədar hüquq-pozmaların aşkar edilməsi, qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılmasına, sosial ədalətin, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının müdafiə olunmasına, iqtisadiyyatın inkişafı üçün əlverişli şəraitin yaradılmasına, dövlət orqanlarının və yerli özünüidarəetmə orqanlarının, vəzifəli şəxslərin fəaliyyətinin qanuniliyinin, şəffaflığının və səmərəliliyinin təmin edilməsinə yönəlmişdir. Bu Qanun, həmçinin dövlət orqanlarına əhalinin etimadının möhkəmləndirilməsi, peşəkar kadrların dövlət orqanlarında və yerli özünüidarəetmə orqanlarında qulluğa girməyə həvəsləndirilməsi, həmin şəxslərin korruptsiya ilə əlaqədar hüquq-pozma törətməsini istisna edən şəraitin yaradılması məqsədini daşıyır. 2007-ci ildə Şəffaflığın artırılması və korruptsiyaya qarşı mübarizə üzrə Milli Strategiya və onun həyata keçirilməsi ilə bağlı 2007-2011-ci illər

üçün Fəaliyyət Planı təsdiq edilmişdir. Strategiyada bu sahədə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, dövlət və yerli özünüidarə orqanlarının, korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində ixtisaslaşmış qurumların, hüquq mühafizə orqanlarının və məhkəmələrin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, sosial-iqtisadi xarakterli islahatların aparılması, qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin tətbiqi kimi tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur.

Həmin dövrdə korrupsiyanın qarşısının alınması sahəsində ixtisaslaşmış orqan kimi fəaliyyət göstən Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyası və korrupsiya ilə bağlı cinayətlər üzrə həyata keçirilən ibtidai istintaq sahəsində ixtisaslaşmış qurum olan Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi fəaliyyətə başlamışdır. Bundan əlavə, 2008-ci ildə qəbul olunan "Azərbaycan Respublikasında korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə dair tədbirlər haqqında" Fərman dövlətin bu sahədə strateji kursunu müəyyən etmişdir. Ötən illər ərzində korrupsiyaya qarşı mübarizədə qabaqcıl ölkələrin iş təcrübəsi mütəmadi olaraq öyrənilmiş, respublikamız bu məqsədlə bir neçə beynəlxalq sənədə, o cümlədən Avropa Şurasının "Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında", "Korrupsiya ilə əlaqədar mülki-hüquqi məsuliyyət haqqında" və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı" konvensiyalarına, həmçinin "Korrupsiyaya qarşı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Konvensiyası"na qoşulmuşdur.

İqtisadi sahədə törədilən cinayətlərə görə məsuliyyətin yüngülləşdirilməsi və dekriminallaşdırılması ilə əlaqədar Cinayət Məcəlləsinə dəyişikliklər edilmiş, tikilməkdə olan və ya tikilmiş, istismara qəbul edilməmiş çoxmənzilli binalarda mənzillərin bir neçə şəxsə satılması kimi mənfi halların qarşısının alınması məqsədilə Mülki Məcəlləyə dəyişikliklər olunmuşdur. Etik davranış qaydalarının əhatə dairəsinin genişləndirilməsi ilə əlaqədar Milli Məclisin deputatlarının və bələdiyyə üzvlərinin etik davranış qaydaları haqqında qanunlar qəbul edilmişdir.

Həmçinin məhkəmə sistemində şəffaflığın artırılması üzrə əsaslı tədbirlər görülür. Ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında müsbət rezanons doğuran Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanı bu baxımdan həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatlarının uğurlu davamı kimi qiymətləndirilməlidir.

Respublikada həyata keçirilməkdə olan köklü məhkəmə-hüquq islahatlarının mühüm tərkib hissəsi olmaqla bu strateji sahənin gələcək inkişafı üçün prioritetləri müəyyən edən mühüm əhəmiyyətli sənədin imzalanması bir tərəfdən cəmiyyətdə yüksək nüfuzla malik ədalət mühakiməsinin formalaşdırılması prosesini sürətləndirmək məqsədilə məhkəməyə müraciət imkanlarının daha da genişləndirilməsi, məhkəmələrin fəaliyyətində şəffaflığın artırılması, məhkəmə icraatının effektivliyinin yüksəldilməsi, məhkəmə qərarlarının tam və vaxtında icra edilməsinin təmin olunması, o cümlədən də süründürməçiliyin və digər neqativ halların aradan qaldırılması üçün görülən tədbirlərin gücləndirilməsinə xidmət edirsə, digər tərəfdən də dövlət başçısı tərəfindən cinayət-hüquq siyasətinin liberallaşdırılması və cinayətlərin dekriminallaşdırılması məqsədilə imzalanmış 10 fevral 2017-ci il tarixli Sərəncamda icrası nəzərdə tutulan kompleks institusional, qanunverici və praktiki islahatların keyfiyyətə yeni mərhələyə keçid etməsinə mühüm təkan verir [4].

Bu sahədə mütərəqqi islahatların davam etdirilməsi ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılmasında İKT tətbiqini zəruri edir. Bu sahədə bir çox tədbirlər həyata keçirilir, yeni məhkəmə binaları müasir qurğu və idarəetmə proqramları ilə təchiz edilir. Sürətli sosial-iqtisadi dəyişikliklər, dövlət idarəçilik mexanizmlərinin müasirləşdirilməsi, məhkəmə-hüquq sisteminin təkmilləşdirilməsi, demokratik təsisatların möhkəmləndirilməsi məhkəmə sistemində də yeni iş üsul və vasitələrinin, bu sahədə yeniliklərin tətbiqini zəruri edir. "Elektron imza və elektron sənəd haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu qəbul edilmişdir.

Hazırda ölkəmiz korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində olan bütün beynəlxalq təşəbbüslərin aktiv iştirakçısıdır, bu sahədə olan beynəlxalq konvensiyaları ratifikasiya və icrasını uğurla təmin etmişdir. Avropa Şurasının Korrupsiyaya qarşı Dövlətlər Qrupu (QREKO) ölkəmiz tərəfindən həyata keçirilən tədbirləri yüksək qiymətləndirmişdir.

Azərbaycan 2011-ci ildə beynəlxalq səviyyədə başlanan Açıq Hökumət Tərəfdaşlığına qoşulan ilk dövlətlərdən biri idi.

Son 15 il ərzində korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində 5 dövlət proqramı qəbul olunmuş, icrası uğurla təmin edilmişdir.

Korrupsiyanın qarşısının alınması sahəsində mütəmadi olaraq sistemli təlim və maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi də diqqət mərkəzindədir. Avropa Şurası və Avropa İttifaqı ilə birgə əməkdaşlıq şəraitində dövlət qulluqçuları və tələbələr üçün etik davranış qaydaları və antikorrupsiya mövzuları üzrə tədris proqramı hazırlanıb, yerli təlimçi bazası formalaşdırılıb, regionlarda müxtəlif hədəf qrupları üçün təlimlər keçirilib. Bundan başqa, bir müddət əvvəl ölkəmizin dəstəyi ilə Bakıda üzvlərinin böyük əksəriyyəti İslam dövlətlərindən olan İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına (ECO) üzv dövlətlərin prokurorluq, ixtisaslaşdırılmış korrupsiyaya qarşı mübarizə qurumları rəhbərlərinin və ombudsmanlarının üçüncü iclası keçiril-

mişdir. Həmin tədbirə Türkiyə, İran, Qazaxıstan, Pakistan, Əfqanıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Tacikistan və Türkmənistanın dövlət qurumlarının, eləcə də ECO, Beynəlxalq Antikorrupsiya Akademiyasının (IACA) rəhbər vəzifəli şəxsləri qatılmışlar.

Bundan başqa, Avropa İttifaqının Avropa Qonşuluq Siyasətinin “Şərq tərəfdaşlığı” və TAİEX (Texniki Yardım və İnformasiya Mübadiləsi) aləti çərçivəsində, Korrupsiyaya Qarşı Avropa Tərəfdaşları Təşkilatı (EPAC) və Korrupsiyaya Qarşı Avropa Ələqələndiricilər Şəbəkəsi (EACN), Avropa Şurasının Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə Aparan Dövlətlər Qrupu (GRECO), Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyası (IAP), Beynəlxalq Anti-Korrupsiya Akademiyası (IACA), Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Naminə Təşkilat (GUAM) və digər qurumlarla səmərəli əməkdaşlıq davam etdirilmiş və bu gün həmin əməkdaşlıq daha da genişləndirilir [3].

Azərbaycanda artıq dövlət orqanları ilə vətəndaşlar arasında münasibətlər tamamilə yeni müstəvidə həyata keçirilir. Dövlət qulluqçuları ilə vətəndaşlar arasında birbaşa təmaslar minimuma endirilir, nağdsız ödənişlərin həcmi artırılır, əhaliyə göstərilən elektron xidmətlərin dairəsi və dövlət idarəçiliyində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi genişləndirilir. Bu tədbirlər dövlət orqanlarının işində şəffaflığın təmin edilməsi və dövlət orqanlarında korrupsiyanın qarşısının alınması sahəsində müsbət mənada çox böyük dəyişikliklərə səbəb olmuşdur.

Dövlət orqanları ilə vətəndaşlar arasında münasibətin yeni formatından, dövlət orqanlarında şəffaflıqdan danışdıqda ilk yada düşən, əlbəttə ki, “ASAN xidmət” mərkəzləri olur. Əminliklə demək olar ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2012-ci il 13 iyul tarixli fərmanı ilə yaradılmış “ASAN xidmət” mərkəzləri dövlət orqanları-vətəndaş münasibətlərində inqilabi dəyişikliyə nail oldu.

Prezident İlham Əliyevin ideya müəllifi olduğu “ASAN xidmət” mərkəzlərinin yaradılmasında məqsəd dövlət orqanlarının xidmətlərinin göstərilməsində vətəndaş məmnunluğunun, şəffaflığın təmin edilməsi, korrupsiya hallarının istisna edilməsi, müasir texnologiyaların tətbiqi edilməsi, dövlət qulluqçusu-vətəndaş münasibətlərində yeni düşüncə tərzinin formalaşdırılması olmuşdur.

“ASAN xidmət” mərkəzlərində dövlət orqanları, özəl şirkət və müəssisələr tərəfindən ümumilikdə 320-dən çox müxtəlif xidmət göstərilir. Dövlət xidmətlərinin “ASAN xidmət” standartlarına uyğunluğunu yoxlamaq məqsədilə dövlət orqanlarının xidmətləri “ASAN xidmət indeksi”ni təşkil edən parametrlər üzrə qiymətləndirilir. Əhaliyə mərkəzin fəaliyyəti barədə mütəmadi məlumat vermək, təklif və şikayətləri dinləmək üçün “ASAN radio” və 108 “Çağrı” mərkəzi fəaliyyət göstərir.

Bu günə kimi “ASAN xidmət” mərkəzlərinə daxil olan müraciətlərin sayı 28 milyondan çoxdur. Keçirilən rəy sorğularına əsasən vətəndaşların xidmətlərdən məmnunluq əmsalı 99,6 faiz təşkil edir [2].

Dövlət qulluğu sistemində gətirilmiş başqa bir yenilik dövlət orqanlarının fəaliyyətinə gənc könüllülərin cəlb edilməsidir. Gənclərə xüsusi diqqət, dövlət idarəçiliyində onların potensialından geniş istifadə olunması Heydər Əliyev siyasətinin mühüm tərkib hissəsi idi. Azərbaycanda Gənclər Günü'nün təsis edilməsi də məhz ümummilli liderin adı ilə bağlıdır. Bu gün qürur hissi ilə deyə bilərik ki, ulu öndər Heydər Əliyevin gənclər siyasəti dövlət idarəçiliyində uğurla həyata keçirilir.

Ədəbiyyat

1. <https://az.wikipedia.org/wiki/Korrupsiya>
2. <https://mia.az/w781284/fuad-elesgerov-meqale-yazdi-tam-metn>
3. <http://xalqqazeti.com/az/news/292>
4. <http://www.genprosecutor.gov.az/news/140/20194/mehkeme-huquq-sisteminde-islaxatlarin-derinlesdirilmesi-korrupsiyaya-qarsi-mubarize-prizmasinda>
5. https://kafkassam.com/korrupsiyaya-qarsi-mubariz%C9%99-az%C9%99rbaycanda-atilanaddimlar.html?fbclid=IwAR3IdeyNdjZIpC8TyOhB8fFOfEFVgspsN_b5HtilS3UtlFR_KdM-j-DH1n0

Decisions taken in the field of struggle against corruption in independent Azerbaijan Summary

Fighting corruption is one of the main goals that each state has chosen to pursue a democratic and civilized development. Social causes are described as one of the main causes of corruption. It is assumed that the participation of officials in corruption and bribery not only in Azerbaijan, but also in other developing countries, is directly related to their lower official income. The experience of developed and developing countries shows that e-reform in the fight against corruption is the most effective method of combating corruption. The article outlines a number of laws, programs, and international conventions that have been adopted by the government as part of anti-corruption policy in Azerbaijan in recent years.

Решения, предпринятые в области борьбы против коррупции в независимом Азербайджане Резюме

Борьба с коррупцией является одной из основных целей, которые каждое государство выбрало для демократического и цивилизованного развития, а социальные причины рассматриваются как одна из основных причин коррупции. Предполагается, что участие чиновников в коррупции и взяточничестве не только в Азербайджане, но и в других развивающихся странах напрямую связано с их более низким официальным доходом. Опыт развитых и развивающихся стран показывает, что электронная реформа в борьбе с коррупцией является наиболее эффективным методом борьбы с коррупцией. В статье описывается ряд законов, программ и международных конвенций, которые были приняты правительством в рамках антикоррупционной политики в Азербайджане в последние годы.

Rəyçi: A.A.Usubəliyev

Məqalə tarixçəsi

Göndərilib: 27 yanvar 2020 Qəbul edilib: 29 yanvar 2020